

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

TISKOVÁ ZPRÁVA

Kriticky ohrožený zvonovec čelí okusům zvěře i nevhodnému hospodaření

Záchranný program má rostlinu zachránit před vymřením

Strnady – 11. listopadu 2015 – Pouze na pěti lokalitách v České republice je ke spatření zvonovec liliolistý (*Adenophora liliifolia*). Tato kriticky ohrožená rostlina s bleděmodrými voňavými květy ve tvaru zvonečků ztrácí své přirozené prostředí. Pomoci k návratu zpět do přírody by jí mohl záchranný program připravovaný v rámci Malého grantového schématu Záchranné programy pro zvláště chráněné druhy II, reg. č. MGSII-17, financovaný z EHP fondů 2009 – 2014 a Ministerstvem životního prostředí.

Adenophora liliifolia, Foto: Romana Prausová, Univerzita Hradec Králové

Projekt zastřešuje Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR). Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i. (VÚLHM) je spolu s Univerzitou Hradec Králové a Univerzitou Palackého v Olomouci partnerem projektu. Útvar biologie a šlechtění lesních dřevin VÚLHM má za úkol vypracovat metodické postupy záchranné kultivace zvonovce liliolistého in vitro (metoda mikropropagace). Útvar Biologie a šlechtění lesních dřevin VÚLHM má již zkušenosti se záchranou a reprodukcí genetických zdrojů kriticky ohrožených druhů rostlin, které jsou nedílnou součástí ekosystému, vypracoval např. metodické postupy reprodukce v podmínkách in vitro pro hořec jarní, koniklec jarní a lýkovec vonný.

Podle informací garanta projektu Barbory Čepelové z oddělení druhové ochrany AOPK ČR mezi plánované aktivity, které si mezi sebe rozdělila jednotlivá pracoviště, patří: monitoring populací, monitoring stanovištních poměrů, testy klíčivosti, dopěstování klíčnicích rostlin a růstové pokusy, studie genetické variability a v neposlední

řadě právě vypracování metodiky záchranné kultivace in vitro. Všechny získané poznatky budou využity pro zpracování textu záchranného programu pro zvonovec liliolistý, který bude hlavním výstupem projektu. Projekt trvá od února letošního roku a skončí 30. dubna 2016.

Pracoviště VÚLHM provádí biotechnologické postupy, které se uplatňují u populací, u nichž nedochází k přirozené obnově a kde selhávají klasické metody vegetativní reprodukce. Mezi výhody mikropropagace patří možnost reprodukce donorového jedince v téměř neomezeném počtu, konzervace genotypu (dlouhodobé uchování v explantátové bance), potřeba malého množství výchozího materiálu (nedochází k poškození donorového jedince), ozdravení rostlin a snadná technická manipulovatelnost. Mikropropagační metody, které biologové z VÚLHM využívají pro záchranu genetických zdrojů, jsou somatická embryogeneze a organogeneze.

Při organogenezi se využívají malé části rostlin, z kterých se regenerují celistvé rostliny. Během procesu dochází k indukci růstu rostlin fytohormony, dále se kultura multiplikuje na živném médiu, poté zakořeňuje, aklimatizuje se a na závěr se získává výpěstek in vitro.

Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.

Explantátová kultura zvonovce liliolistého. Foto Jaroslav Dostál

Odběr částí rostlin se uskutečnil v lokalitách: Bílichovské údolí, Český kras, Vražba, Babinské louky. Indukovat organogenezi se podařilo u všech klonů odebraných v červnu ze segmentů lodyh z meristému úžlabí listů.

Zvonovec liliolistý nikdy nebyl v České republice hojným druhem. V současnosti roste v těchto lokalitách: Přírodní památka Babinské louky v Českém středohoří, Národní přírodní rezervace Karlštejn a Přírodní rezervace Karlické údolí v Českém krase, lesní komplex u Bílichova v přírodním parku Džbán ve středních Čechách a les Vražba na Jaroměřsku ve východních Čechách.

Odborníci zabývající se ochranou zvonovce poukazují na fakt, že neoplocené rostliny trpí okusem zvěří, ale oplocení kolem rostlin pro změnu vede k zarůstání ostružiníky, zmlazením dřevin, případně třtinou. Jedná se o obecný problém rostlinných druhů vázaných na světlé nížinné lesy. Všechny populace v České republice jsou poměrně slabé. Celkový počet rostlin na všech českých lokalitách se pohybuje kolem 500 jedinců.

V ostatních zemích střední Evropy, do kterých zasahuje areál zvonovce, na tom tato vzácná rostlina není o mnoho lépe. Na vině je zřejmě změna lesního hospodaření a nezanedbatelný vliv má

také již zmíněný okus přemnoženou lesní zvěří.

Zvonovec je dlouhověký druh především světlých lesů, lesních okrajů a pasek. Na jeho až přes metr vysoké olistěné lodyze vykvétá v červnu až srpnu bohaté květenství bleděmodrých květů. Nápadná podobnost se zvonky (*Campanula*) není náhodná, patří do stejné čeledi. Zvonovec lze od zvonků odlišit mimo jiné podle čnělky vyčnívající daleko z koruny a vonných květů.

Více o projektu „Záchranný program pro zvonovec liliolistý (*Adenophora liliifolia*) naleznete na:

<http://www.ochranaprirody.cz/druhova-ochrana/ehp-fondy/mgsii-17-zvonovec-liliolisty/>

Více o této rostlině je na stránkách: <http://www.zachranneprogramy.cz/index.php?docId=6824&spec=rostliny>

Kontakty:

Mgr. Barbora Čepelová
Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Odbor druhové ochrany
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11 - Chodov
e-mail: barbora.cepelova@nature.cz, www.nature.cz

Ing. Pavlína Máchová, Ph.D.
Výzkumný ústav lesního hospodářství a myslivosti, v. v. i.
Útvar biologie a šlechtění lesních dřevin
Strnady 136, 252 02 Jíloviště
e-mail: machova@vulhm.cz, www.vulhm.cz